

Veelgestelde vragen

Heeft u prangende tuinvragen? Misschien vindt u het antwoord hier in onze rubriek 'veelgestelde vragen'! Volgende vragen worden hieronder beantwoord:

Plantenkeuze:

- Welke plant zet ik waar?
- Hoe weet ik wat de beste standplaats is voor een plant?
- Hoe creëer ik gelaagdheid in de tuin?
- Welke klimplant is best geschikt voor mijn gevel of afsluiting?
- Wat is het verschil tussen inheemse plantensoorten en (invasieve) exoten?
- Wat doe ik met braakliggende grond?
- Welke bolgewassen hebben een grote natuurwaarde?

Pesticiden en kunstmeststoffen vermijden:

- Hoe kan ik onkruid in de tuin voorkomen en bestrijden?
- Hoe kan ik onkruid op verhardingen voorkomen?
- Hoe verwijder ik onkruid op verhardingen?
- Hoe houd ik slakken uit mijn tuin?
- Hoe ga ik bladluizen te lijf?
- Hoe voorkom of bestrijd ik schimmel in moes- en siertuin?

Dieren in de tuin:

- Hoe trek ik meer vogels aan in mijn tuin?
- Welk voedsel geef ik in de winter aan vogels?
- Met welke planten trek ik vlinders aan naar mijn tuin?
- Hoe trek ik nuttige insecten aan naar mijn tuin?

Groenresten voorkomen en verwerken:

- Wat is mulchmaaien?
- Hoe kan ik snoeihout in de tuin verwerken?
- Wat is een bloemenweide en wat is het voordeel ervan tegenover gazon?
- Hoe beheer ik een bloemenweide?

Water:

- Hoe integreer ik water in de tuin?
- Mag ik mijn planten water geven?

Snoeien:

- Wanneer en hoe snoei ik best?
- Hoe snoei ik fruitbomen?
- Hoe snoei ik druivelaars?
- Hoe snoei ik bessenstruiken?
- Hoe snoei ik rozen?

Onderaan vindt u nog **leestips** en een opsomming van de **informatiebronnen** die gebruikt werden om deze vragen te beantwoorden. Veel leesplezier!

Welke plant zet ik waar?

‘Waarom kwijnt mijn lavendelstruik weg, terwijl hij bij mijn zus net zo mooi staat?’
Voor velen een herkenbare vraag, al gaat het vaak over een andere plantensoort.

De oorzaak is meestal te vinden in het feit dat de plant in uw tuin niet op een goede plaats staat. Elke plantensoort heeft specifieke behoeften aan een bepaald bodemtype, vochtigheidsgraad en lichtcondities. Zet men de juiste plant niet op de juiste plaats, is het plantgoed erg kwetsbaar voor ziekten en plagen. Enkel als u bij de plantenkeuze rekening houdt met deze voorkeur van de plant zal deze goed aanslaan, groeien en bloeien.

Laat u niet in verleiding brengen om ‘goede’ tuingrond aan te voeren: elke grond, behalve sterk vervuilde en zeer zure bodems, is goed, maar vraagt gewoon een aangepaste plantenkeuze. Op elk type grond, voedselarm of –rijk, stenen of geen stenen, vochtig of droog, is een uitgebreide waaier aan plantensoorten mogelijk.

Ook de groeivorm en de volwassen grootte van de planten speelt een belangrijke rol bij de aanplanting: wanneer planten te dicht op elkaar staan, zal snoeien noodzakelijk zijn. En dan zit u niet alleen opgescheept met veel werk, maar ook met een berg groenresten waar u een oplossing voor moet vinden. Voorkomen is beter dan genezen!

(Bron: parkgarden.be)

Wilt u aanplantingen doen, dan zoek je best vooraf in boeken welke planten geschikt zijn voor jouw tuinsituatie. Ook catalogi van sommige kwekers vermelden de standplaatsvereisten en de uiteindelijke grootte van de planten.

Hoe weet ik wat de beste standplaats is voor een plant?

Uiteraard bestaat hier heel wat literatuur over. In boeken zoals ‘De ecologische siertuin’ van John Rigaux en Rosette Van Cauteren of ‘Stappen naar een ecologische tuin’ van Geertje Coremans, Evelyne Fiers en Greet Tijskens vindt u lijsten met planten en hun standplaatsvereisten. Ook in kwekerscatalogi vindt u soms veel informatie. Ook kan u terecht op volgende websites:

- <http://www.kuleuven-kortrijk.be/bioweb/>
- <http://www.soortenbank.nl/>

De uiterlijke kenmerken van een plant verraden dikwijls de voorkeur voor een bepaalde standplaats:

wateropslagplaatsen

- wateropslagplaatsen in de bladeren bij bladsucculenten zoals Sedum- of Sempervivumsoorten duiden erop dat de plant aangepast is om op droge plaatsen te overleven.

bladeren

- Bekers, blaasjes of vangbladeren zijn zo gevormd om extra voedsel te bemachtigen op voedselarme groeiplaatsen.
- Kleine, gedrongen bladeren wijzen ons op een drogere standplaats. Vele grassen zoals Pennisetum en kruiden zoals bergsteentijm zijn hiervan een voorbeeld.
- Naaldevormige bladeren (zoals bij lavendel, heide of rozemarijn) zorgen voor oppervlakteverkleining, om zo de verdamping te beperken.
- Beharing op het blad zorgt ervoor dat de uitdrogende wind minder vat heeft op de verdamping van het blad. Deze planten horen thuis op drogere plaatsen in uw tuin. De lange witte haren van de grijzig en viltig uitziende *Stachys byzantiniana* of ezelsoor hebben ook een zonbeschermende functie.
- Het waslaagje op de taaie leerachtige bladeren van veel Middellandse Zeeplanten is een middel om zich te beschermen tegen de schadelijke zonnestralen. Het zorgt ervoor dat er zo weinig mogelijk vocht verdampt.
- Aromatische bladeren zijn toebedeeld aan de zonnekloppers onder de planten. Vele kruiden horen in deze groep thuis. De vluchtige oliën zorgen voor bladafkoeling bij extreme temperaturen.
- Grote, gladde en donkergroene bladeren horen bij planten die we meestal aantreffen op schaduwrijke plaatsen. Zo kunnen *Hosta*'s met hun extra oppervlak het schaarse zonlicht beter opvangen.
- Lange of gebogen bladstelen zorgen ervoor dat het blad beter gespreid kan worden, om zo maximaal het licht te kunnen opvangen op schaduwrijke groeiplaatsen. De salomonszegel en *Rodgersia* zijn hier voorbeelden van.

bladkleur

- Lichtgekleurde bladeren, wit of geel, zijn gevoelig voor te veel zon. Verbranding kan voorkomen worden door te planten op een beschutte plaats.
- Blauw-grijsbladigen daarentegen hebben zich gewapend tegen het felle schadelijke zonlicht. *Wijnruit* is daar een voorbeeld van.

Ook de Latijnse **soortnaam** kan u veel vertellen:

sylvestris = bosbewoner

pratensis = graslandbewoner

palustris = moerasbewoner

campestris = plattelandsbewoner

montana = bergbewoner

maritima = kustbewoner

wijnruit

(Bron: anthemis.nl)

Hoe creëer ik gelaagdheid in de tuin?

Stadstuinjes zijn meestal klein, maar door gelaagdheid aan te brengen kan u de ruimte

‘groter’ maken voor dieren. Een goed gelaagde plantengroei zorgt ook voor een goede bedekking van de bodem, zodat ongewenste kruiden geen kans krijgen

In een natuurlijk bos onderscheiden we vier lagen: de **boomlaag**, de **struiklaag**, de **kruidlaag** en de **strooisellaag**.

(Bron: annetanne.be)

De **boom- en stuiklaag** vormt het skelet dat structuur geeft aan de tuin. Als u bomen en struiken tot maximale wasdom wilt laten komen en snoeiafval wilt vermijden, is voldoende ruimte essentieel. Voor een boom kan dat 8 à 12 meter doorsnee zijn en voor heesters bedraagt die 3 à 5 meter, afhankelijk van de soort. In een kleinere tuin bestaat de boomlaag uit enkele boompjes of struiken als **spork, lijsterbes, kerselaar, appel, pruim, kweeper, mispel, sering, krent, vlier, hazelaar**. Daarrond kunt u lager blijvende struiken schikken als **struiklaag**, bv. **bottelroos, sneeuwbes, Spiraea x vanhouttei, laagblijvende boerenjasmijn, aalbes, ...**

In kleine stadstuinjes moet u bijna in miniatuur gaan denken. Daar is het misschien interessant de hoogste laag te vervangen door klimplanten. **Wilde wingerd, klimop of klimhortensia** kunnen tegen de (vaak lelijke) achtergevels van stadstuinen zo hoog worden als bomen en bieden schuilplaatsen, voedsel en nestgelegenheid aan vogels en insecten. Hou er wel rekening mee dat klimop tamelijk wat snoeiafval met zich meebrengt.

Ook gesnoeide hagen kunnen de functie van hoogste laag op zich nemen, maar dan liefst hagen die bestaan uit ecologisch interessante planten (zoals **meidoorn, beuk, veldesdoorn, hulst, liguster, taxus**).

In de **kruidlaag** ontwikkelen zich in jonge tuinen vanzelf ruige en vaak bloemarme soorten. Voor de gesloten ruimte kunt u bvb. soorten als **ooievaarsbek, kleine maagdenpalm, lievrouwbedstro, bosaardbei, daslook, lelietje-van-dalen, anemoon** (ingeval goede humuslaag), **monnikskap, pioenroos, jakobs ladder, vergeet-mij-nietje en lelietje-van-dalen** aanplanten. Als bodembedekkers elkaar volgens het seizoen aflossen, krijgen ongewenste kruiden geen kans meer.

Als de struiklaag te dicht is en te veel schaduw geeft om een bloeiende kruidlaag te herbergen, kunt u vóór de struiken een **bloemenborder** aanleggen die niet alleen de functie van kruidlaag vervult, maar die bovendien door de trapsgewijze aansluiting met de struiklaag een natuurlijk beeld schept. De beplanting lijkt dan op een mini-bosrand. Lupine, asters, koninginnenkruid, grote centaurie, rode zonnehoe, scharlei, zijn hiervoor geschikte planten. In de plaats van een border kunt u ook kiezen voor een stukje bloemenweide of bollen-grasland.

In een bos vervult de **strooisellaag** een onmisbare rol: ze draagt bij aan de gezondheid van struiken en bomen. Het is beter om **afgevallen bladeren en takken** (al dan niet verkleind) gewoon te **laten liggen**. Na afbraak brengen ze terug **voedsel in de bodem**. Dit proces is essentieel voor het ecologische evenwicht in uw tuin.

Welke klimplant is best geschikt voor mijn gevel of afsluiting?

Klimplanten zijn een goede oplossing om een gevel op te fleuren of om een levende afsluiting tussen tuinen te maken. Ook brengen ze gelaagdheid in een kleinere tuin. Een aantal klimplanten past bovendien prima in een diervriendelijke tuin, omdat ze veel **nectar en/of stuifmeel** produceren, omdat ze **nestgelegenheid** bieden of omdat ze als **waardplant** voor vlinders en insecten fungeren: vlinders en insecten leggen hun eitjes op die planten omdat de bladeren geschikt voedsel bieden aan de larven.

Klimop
(Bron: tweedehands.nl)

Een belangrijke klimplant is de **klimop**. Als hij ouder is dan tien jaar (jonger bloeit hij nog niet) en in de zon staat, is hij een grote bron van nectar en stuifmeel in het najaar als andere planten al zijn uitgebloeid. Dan kunnen honderden insecten, zoals bijen, zweefvliegen en atalanta's bij de klimop te zien zijn. Bovendien kunnen houtduiven en merels in de winter de (harde) vruchten eten. Daarnaast broeden veel vogels in deze wintergroene, dichte plant.

Een tweede belangrijke klimplant is **wilde kamperfoelie**. Als waardplant belangrijk voor een groot aantal diersoorten. Ook als nectarplant geliefd bij veel nachtvlinders, waaronder pijlstaarten. De inheemse wilde kamperfoelie (*Lonicera periclymenum*) heeft helrode, giftige bessen en is daardoor minder geschikt voor een tuin met jonge kinderen. Alternatieven zijn de inheemse tuinkamperfoelie (*L. caprifolium*) of de Japanse kamperfoelie (*L. japonica*). Deze soorten hebben echter een voldoende vochtige bodem nodig. De groenblijvende kamperfoelie (*L. henryi*) doet het ook goed op droge bodems, maar heeft minder opvallende bloemen en geurt ook niet zo lekker. Andere geschikte klimplanten in een diervriendelijke tuin zijn **breedbladige lathyrus, heggenrank, hop, bosrank en andere kleinbloemige clematissen**.

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de verschillende klimplanten, met hun wetenschappelijke en hun Nederlandse naam, de hoogte (in meter) die ze kunnen bereiken en een indicatie of ze al dan niet in schaduw moeten staan. Ook is aangegeven of u een klimhulp moet voorzien en of de plant *bladhoudend* is in de winter.

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Hoogte (in meter)	Verdraagt schaduw	Klimhulp nodig	Bladhouden
<i>Actinidia arguta</i>	Kiwi	6-8		X	
<i>Actinidia chinensis</i>	Kiwi	6-8		X	
<i>Actinidia deliciosa</i>	Kiwi	6-8		X	
<i>Actinidia kolomikta</i>	Kolomiktakiwi	3-4		X	
<i>Akebia quinata</i> (invasief)	Klimaugurk	7-11		X	
<i>Aristolochia macrophylla</i>	Duitse pijp	8-11		X	
<i>Bryonia dioica</i>	Heggerank, gewone	4-5		X	
<i>Calystegia sepium</i>	Haagwinde	3-4		X	
<i>Campsis radicans</i>	Amerikaanse trompetbloem	6-13			
<i>Campsis X tagliabuana</i> ('Mme Galen')	Trompetbloem	5-9			
<i>Celastrus orbiculatus</i>	Boomwurger	10-15	X	X	
<i>Clematis alpina</i>	Clematis (blauw)	2-4		X	
<i>Clematis 'Apple Blossom'</i>	Clematis	2-4		X	X
<i>Clematis armandii</i>	Clematis	2-4		X	X
<i>Clematis armandii 'Snowdrift'</i>	Clematis	2-4		X	X
<i>Clematis 'Early Sensation'</i>	Clematis	2-4		X	X
<i>Clematis flammula</i>	Geurende bosrank	2-4		X	
<i>Clematis macropetala</i>	Grootbl. alpenbosrank	4-5		X	
<i>Clematis montana 'Alba'</i>	Bergbosrank 'Alba'	5-10		X	
<i>Clematis montana 'Elisabeth'</i>	Bergbosrank 'Elisabeth'	5-10		X	
<i>Clematis montana 'Grandiflora'</i>	Clematis (wit)	5-10		X	
<i>Clematis montana 'Rubens'</i>	Bergbosrank 'Rubens'	5-10		X	
<i>Clematis montana 'Tetrarose'</i>	Clematis (roze)	5-10		X	
<i>Clematis tangutica</i>	Clematis (geel)	5-7		X	
<i>Clematis vitalba</i>	Bosrank (wit)	8-10	X	X	
<i>Clematis viticella</i>	Italiaanse bosrank	2-4	X	X	
<i>Convolvulus arvensis</i>	Akkerwinde	1-2		X	
<i>Euonymus fortunei</i> (var. <i>radicans</i>)	Japanse kardinaalsmuts	3-5	X		X
<i>Fallopia aubertii</i>	Bruidssluier	8-20		X	
<i>Hedera colchica</i>	Kaukasische klimop	10-16	X		X
<i>Hedera helix</i> en vele variëteiten	Klimop	15-20	X		X
<i>Hedera helix 'Hibernica'</i>	Ierse klimop (grootbladig)	15-20	X		X
<i>Humulus lupulus</i>	Hop	6-8		X	
<i>Hydrangea anomala</i> ssp. <i>petiolaris</i>	Klimhortensia	4-10	X		
<i>Hydrangea seemannii</i>	klimhortensia	2-4	X		X

Jasminum nudiflorum	Winterjasmijn	2-4	X	X	X
Jasminum officinalis	Jasmijn, echte wintergroen	2-4	X	X	X
Lathyrus latifolius	Breedbladige lathyrus	2-3		X	
Lonicera caprifolium	Tuinkamperfoelie	4-5	X	X	
Lonicera henryi	Kamperfoelie	4-6		X	X
Lonicera japonica 'Hall's pride'	Kamperfoelie	4-6	X	X	X
Lonicera periclymenum	Kamperfoelie, wilde	4-6	X	X	
Lonicera x heckrottii	Kamperfoelie	4-6	X	X	
Lonicera x tellmanniana	Kamperfoelie	4-6	X	X	
Parthenocissus henryana	Chinese wingerd	8-10	X		
Parthenocissus quinquefolia ('Engelmannii')	Vijfdelige wingerd	10-12	X		
Parthenocissus tricuspidata ('Veitchii')	Driedelige wingerd	10-12	X		
Passiflora caerulea	Passiebloem	5-7		X	X
Periploca graeca	Boomwinder	8-11		X	
Rosa spp.	Klimrozen	5-7		X	
Rubus spp.	Braam	4-6	X	X	
Schisandra chinensis	Schisandra	2-4		X	
Solanum crispum 'Glasnevin'	Chileense bitterzoet	2-4		X	
Solanum dulcamara	Bitterzoet	2-4		X	
Stauntonia hexaphylla	bladhoudend	2-3		X	X
Tamus communis	Spekwortel	4-5		X	
Vitis coignetiae	Rode wijnstok	10-12		X	
Vitis vinifera	Echte wijnstok	10-15		X	
Wisteria floribunda	Japanse blauwereggen	10-15		X	
Wisteria sinensis	Chinese blauwereggen	10-15		X	

Wat is het verschil tussen inheemse plantensoorten en (invasieve) exoten?

Planten die hier van nature voorkomen noemen we **inheems**. Zij zijn het best aangepast aan de groeiomstandigheden en doen het daarom meestal het best in onze tuinen. Daarbij komt nog een ander voordeel: ook de lokale fauna heeft zich zodanig ingesteld op deze inheemse planten dat zij vaak niet meer zonder kunnen. Daarom is het van groot belang dat onze tuinen gevuld worden met inheemse planten.

Uitheemse soorten

Planten die, al dan niet met opzet, ingevoerd zijn uit andere streken heten uitheemse soorten of 'exoten'. Niet alle uitheemse soorten vormen echter daarom een probleem. Velen bieden nectar voor insecten of bessen voor vogels en hebben zo hun ecologische waarde in het stadsmilieu. Een gekend voorbeeld is de vlinderstruik (wordt eigenlijk als een invasieve soort beschouwd).

Invasieve soorten

Anders is het wanneer deze exoten zich snel en zelfstandig verspreiden en daarmee het groeigebied van inheemse planten inpalmen, dat toch al zo beperkt is. Dergelijke soorten, die inheemse biotopen binnendringen, noemen we invasieve exoten. Ze vallen als het ware een nieuw gebied aan. Door hun sterke groei­kracht, gebrek aan natuurlijke vijanden en snelle verspreiding zijn het pestsoorten geworden in onze tuin en in vele natuurgebieden.

Japanse duizendknoop
(Bron: soortenregister.nl)

Bekende voorbeelden zijn **Japanse duizendknoop** of **Amerikaanse vogelkers**. Sommige van deze soorten hebben gevolgen voor de biodiversiteit, de economie of de volksgezondheid. Het sap van de reuzenbereklauw bezorgt je brandwonden, alsemambrosia is een veroorzaker van hooikoorts en astma.

Invasieve soorten verwijderen is een hele klus. Maaien of hakken tot ze sterven van uitputting is een werk van lange duur: ze **rooien en vernietigen** is aangewezen. De beste oplossing is echter: ze nooit aanplanten! Kies daarom zorgvuldig welke planten je in je tuin wilt zetten. Let ook op met de planten die verkocht worden in tuincentra: handelaars durven zonder schroom dergelijke invasieve soorten aan de man brengen. Je hebt er achteraf inderdaad lang ‘plezier’ van!

Hieronder een greep uit de lijst van te vermijden invasieve exoten:

o Invasieve **kruidachtige** planten:

Deens lepelblad (*Cochlearia danica*)
Knolcyperus (*Cyperus esculentus*)
Indische aardbei (*Duchesnea indica*)
Reuzenberenklauw (*Heracleum mantegazzianum*)
Reuzenbalsemien (*Impatiens glandulifera*)
Gevlekte gele dovenetel (*Lamium galeobdolon* subsp. *Argentatum*)
Schijngenadekruid (*Lindernia dubia*)
Bezemkruiskruid (*Senecia inaequidens*)
Canadese guldenroede (*Solidago canadensis*)
Late guldenroede (*Solidago gigantea*)
Hottentotvijg (*Carpobrotus edulis*)

reuzenbalsmien
(wildebloemen.info)

o Invasieve **houtachtige** planten:

Bamboesoorten (*Sassa* sp.)
Chinese bruidsslui­er (*Fallopia aubertii*)
Japanse duizendknoop (*Fallopia japonica*)
Sachalinse duizendknoop (*Fallopia sachalinensis*)
Fallopia x *bohemica*
Amerikaanse vogelkers (*Prunus serotina*)

Pontische rododendron (*Rhododendron ponticum*)
Douglaspluimspiraea (*Spiraea douglasii*)
Rimpelroos (*Rosa rugosa*)
Mahonia (*Mahonia aquifolium*)
Struikaster (*Baccharis halimifolia*)

○ Invasieve drijvende en amfibische **waterplanten**:

Grote kroosvaren (*Azolla filiculoides*)
Watercrassula (*Crassula helmsii*)
Hydrylla (*Hydrylla verticillata*)
Grote waternavel (*Hydrocotyle ranunculoides*)
Warterteunisbloem (*Ludwigia grandiflora*)
Kleine warterteunisbloem (*Ludwigia peploides*)
Parelvederkruid (*Myriophyllum aquaticum*)
Amerikaans snoekkruid (*Pontederia cordata*)
Hagedissenstaartplant (*Saururus cernuus*)

Parelvederkruid
(Bron: kuleuven-kortrijk.be)

○ Invasieve ondergedoken **waterplanten**:

Egeria (*Egeria densa*)
Vallisneria spiralis
Waterwaaier (*Cabomba caroliniana*)
Verspreidbladige waterpest (*Lagarosiphon major*)
Ongelijkbladig vederkruid (*Myriophyllum heterophyllum*)
Breedbladige waterpest (*Elodea canadensis*)
Smalbladige waterpest (*Elodea nuttallii*)
Sterrenkrooswaterpest (*Elodea callitrichoides*)

Wat doe ik met braakliggende grond?

Op een braakliggend perceel waar u niet meteen een invulling voor hebt, kan het inzaaien van een groenbemester het overwegen waard zijn. Vooral in de moestuin, na het oogsten van een gewas, kunnen groenbemers een waardevolle investering zijn. Met groenbemesting zaait u **planten die de structuur en de vruchtbaarheid van de bodem verbeteren**. Voor ze in zaad komen, dient u de groenbemers onder te spitten.

Enkele **voordelen** op een rijtje:

- De bodem blijft bedekt: er kan zich geen onkruid meer vormen.
- De organische stof in de bodem wordt verder aangevuld, en dat bevordert het bodemleven en de bodemstructuur.
- Met hun wortelgestel zorgen de groenbemers voor een betere bodemstructuur.
- Nuttige voedingsstoffen spoelen minder snel uit en dat komt ten goede van het bodemleven.
- **Vlinderbloemigen** halen stikstof uit de lucht en via wortelknobbeltjes geven zij die stikstof terug af aan de bodem waardoor die voor andere planten beschikbaar wordt.
- Sommige soorten (bv. **Tagetes**) voorkomen bodemziekten of aantastingen door schadelijke organismen.

- **De uitbundige bloei van sommige groenbemesters (bv. Phacelia)** trekt bestuivers zoals bijen, zweefvliegen en vlinders aan.

Overzicht van enkele **courante soorten met hun zaaitijdstip:**

- **Bladramenas** – half juli tot eind augustus
- **Boekweit** - mei tot half augustus
- **Engels raaigras** – begin juni tot eind augustus
- **Gele mosterd** - begin maart tot begin oktober
- **Inkarnaatklaver** - april en augustus/september
- **Italiaans raaigras** – half juni tot eind september
- **Lupine** - april tot half juli
- **Luzerne** - april tot half augustus
- **Phacelia** - april tot half september
- **Tagetes** - april en mei tot juli
- **Veldboon** - september/oktober
- **Winterrogge** - september/oktober
- **Winterwikke** - september/oktober
- **Witte klaver** - april en augustus/september

Phacelia

(Bron: commons.wikimedia.org)

Welke bolgewassen hebben een grote natuurwaarde?

De **eerste bloemen** die in het nieuwe jaar verschijnen zijn vaak **bol- en knolgewassen**. Daarom zijn een aantal soorten belangrijk als nectar- of stuifmeelbron, bijvoorbeeld voor hommelsoningen en vlinders die als volwassen dier overwinteren. Die vliegen al vroeg in het voorjaar, als verder nog weinig bloeit. Een aantal, doorgaans ver doorgekweekte bolgewassen produceren helemaal geen stuifmeel meer. Het verstandigst is daarom om **bollen 'voor verwildering'** te nemen; d.w.z. dat de bollen winterhard zijn en zich kunnen vermeerderen. Vooral hyacinten zoals de **Siberische sterhyacint** (*Scilla siberica*) zijn belangrijke voedselbronnen in het voorjaar. **Looksoorten** (*Allium*) bloeien wat later in het jaar. Dan trekken zij aardig wat insectensoorten.

Winterbloeiërs plant u in oktober of november, zomerbloeiërs in het voorjaar. U kunt er het beste voor zorgen dat ze er zo natuurlijk mogelijk bijstaan. Niet in rijen of cirkels maar willekeurig verspreid. De **plantdiepte** is zo'n twee tot drie keer de hoogte van de bol zelf. Het **aantal** bollen kan variëren van tien tot vijftien per vierkante meter.

Als **standplaats** voor de verwildering van bloembollen komen plaatsen in aanmerking waar niet veel gelopen wordt. **Grasvelden** zijn zeer geschikt. Soorten die u daar kunt aanplanten, zijn **sneeuwkllokje**, **Camassia cusickii**, **boerenkrokus** (*Crocus tommasinianus*), **sneeuwroem** (*Chionodoxa*), **Muscari armeniacum**, **blauwe druifjes** (*Muscari botryoides*), **Siberische sterhyacint** (*Scilla siberica*) en **vroegbloeiende narcissen waaronder Narcissus bulbocodium conspicuus**, **Narcis triandus 'Hawera'** en **Narcis 'Tête à tête'**.

Het voordeel van vroegbloeiërs is dat het gras tijdig kan gemaaid worden. Voordat u het gras maait, moeten de bolgewassen de tijd hebben om hun loof te laten afsterven, zodat het voedsel vanuit het blad weer tot in de bol kan zakken. Bij *Chionodoxa* en *Scilla* moet het zaad dat gevormd wordt, de kans krijgen om uit te rijpen en op de bodem te vallen. In de regel wordt zes tot acht weken na de bloeiperiode gewacht om te maaien. Zo kunnen de bolgewassen zich vermeerderen in het gras.

Daarnaast komen ook **randen langs heestergroepen** in aanmerking. Een **bosachtig deel van de tuin** kan aanmerkelijk verlevendigd worden met het aanbrengen van een beplanting van soorten die daar van nature thuishoren. Gedacht kan worden aan **daslook** (*Allium ursinum*), **bosanemoon** (*Anemone nemorosa*), **gele anemoon** (*Anemone ranunculoides*), **hondstand** (*Erythronium des-canis*), **vingerhelmbloem**, (*Corydalis solida*), **Italiaanse aronskelk** (*Arum italicum*), **sneeuwkllokje** (*Galanthus nivalis*), **wilde hyacint** (*Hyacinthoides non-scripta*), **Kievitsbloem** (*Fritillaria meleagris*) en **gewone vogelmelk** (*Ornithogalum umbellatum*) zijn graslandsoorten, maar gedijen ook in halfschaduw.

Fritillaria meleagris (foto: Kristien Weyts)

De tabel hieronder geeft een overzicht van bolgewassen volgens bloeitijd en geschikte standplaats.

BLOEITIJD	Lente	Zomer	Herfst
BODEM			
NATTE BODEM	sneeuwkllokje, lenteklokje, zomerklokje, narcissen, kievitsbloem, daslook, gevlekte aronskelk, speenkruid	bieslook	
VOCHTHOUDENDE BODEM	sneeuwkllokje, lenteklokje, narcis, kievitsbloem	Crocasmia, Camassia, vogelmelk, bieslook	herfsttijloos
VOCHTHOUDENDE TOT DROGE BODEM	sterhyacint, sneeuwroem, krokus, blauwe druifjes, Spaanse hyacint, boshyacint, bosanemoon, tulp, holwortel, Cyclamen coum, voorjaarshelmbloem	Turkse lelie	najaarskrokus, Cyclamen hederifolium
DROGE BODEM	botanische tulp, blauwe druifjes, winterakoniet	sierui, graslelie, wilde gladiool	

Hoe kan ik onkruid in de tuin voorkomen en bestrijden?

Er zijn verschillende methoden om onkruid in de tuin te bestrijden. U kunt het onkruid met de blote hand of met gereedschap te lijf gaan (**wieden, hakken, schoffelen**). Door te **maaien** verwijdert u alleen de bovengrondse delen van de plant. Als u dit herhaaldelijk doet, put u de wortels zo sterk uit, dat ze niet meer kunnen uitlopen. De plant sterft. Ook de meeste kruiden met een penwortel krijgt u met wat geduld op die manier klein.

U kunt het uzelf ook gemakkelijker maken en **preventieve maatregelen** nemen om onkruid in de tuin te voorkomen. Als u zorgt voor een **maximale bodembedekking**, krijgt onkruid weinig kans om te groeien. Dit kan door het aanbrengen van een mulchlaag van houtsnippers of boomschors. Doe dit echter slechts eenmalig bij de aanplant: herhaaldelijk aanbrengen van dergelijke mulching zorgt voor verrijking van de bodem, waardoor ruigtekruiden zoals brandnetel net bevoordeeld worden.

Vaste planten die snel uitbreiden zijn een betere optie. Hiertoe behoren zowel de klassieke bodembedekkers als struiken die goed afdichten. Vergeet niet dat veel klassieke bodembedekkers voornamelijk geschikt zijn voor halfschaduw en probeer wat variatie aan te brengen.

Als u onkruid verwijdert **voor het in zaad** komt, voorkomt u al heel wat verspreiding. Om uw moes- en siertuin op een duurzame manier te onderhouden, kiest u ook liever voor een **minimale bodembewerking**: oppervlakkig frezen en mulchen is beter dan ompspitten of omploegen omdat de onkruidzaden dan niet naar boven worden gebracht. In de moestuin kunt u de techniek van het **vals zaaibed** toepassen: u maakt het zaaibed klaar, twee weken voor u gaat zaaien. Snelgroeiende en snelkiemende onkruiden komen dan onmiddellijk te voorschijn. U kunt het uittrekken of –schoffelen, een of twee dagen voor u daadwerkelijk zaait.

Hoe kan ik onkruid op verhardingen voorkomen?

Chemische onkruidbestrijdingsmiddelen zijn schadelijk voor uw gezondheid én voor het milieu. Voorkómen van onkruid is dus de boodschap en als dat niet lukt, kan u milieuvriendelijke methoden toepassen.

Onkruid voorkomen

Bezin vooraleer u verharding aanlegt: een **goed geplande** en aangelegde verharding is functioneel en wordt **regelmatig belopen**. Een pad dat twintig keer per dag betreden wordt, blijft ook zonder verder beheer **onkruidvrij**.

Ook de keuze van het soort verharding is bepalend voor het toekomstige onderhoud.

(Bron: onkruid.weer-online.nl)

Gesloten verharding bestaat uit ondoorlatende materialen zonder voegen en voorkomt onkruidgroei omdat er zo min mogelijk hoekjes en kantjes zijn waar vuil en onkruidzaden kunnen opstapelen. Probeer het water af te voeren naar een plek in de tuin waar het kan infiltreren, eerder dan naar de riolering.

U kunt ook kiezen voor waterdoorlatende materialen zoals poreuze klinkers, grasbetontegels of polyethyleen grastegels. Poreuze klinkers zijn duurder in de aankoop, maar hebben als voordeel dat het water kan infiltreren en dat onkruidgroei zeer beperkt blijft. Grasbetontegels of polyethyleentegels hebben als voordeel dat grasgroei net *gewenst* is in de grote openingen, en ook hier infiltratie mogelijk blijft.

Door verhardingen te **borstelen** voorkomt u dat organisch materiaal (zoals bladeren) zich opstapelt en een geschikte voedingsbodem vormt voor kiemende kruiden. Als u vuil en zand verwijdert, kunnen kruiden niet meer groeien. Vegen en borstelen kan op **gesloten** (bestaan uit ondoorlatende materialen) en **halfopen** verhardingen (elementverharding met voegen).

Hoe verwijder ik onkruid op verhardingen?

Chemische onkruidbestrijdingsmiddelen zijn schadelijk voor uw gezondheid én voor het milieu. Voorkómen van onkruid is dus de boodschap en als dat niet lukt, kan u onderstaande milieuvriendelijke methoden toepassen.

Onkruid verwijderen

- Door te **maaien** verwijdert u de bovengrondse delen van de plant. Het kan zijn dat de wortel opnieuw uitloopt. Door herhaaldelijk te maaien put u de wortel echter uit.
- Door te **wieden** verwijdert u zowel de bovengrondse delen van de plant als de wortel. Er bestaan hulpmiddeltjes (voegenkrabbers) om snel de begroeiing uit de voegen van verhardingen te krijgen.
- Met een stevige **borstel** kunt u naast vuil ook jonge kruiden verwijderen op gesloten en halfopen verhardingen. Uiteraard moet u al het losgeborstelde materiaal achteraf samenvegen en afvoeren. Anders verteren losgewerkte plantenresten en vormen ze samen met het erin vastgeklitte vuil een nieuwe voedingsbodem voor de kieming van ongewenste kruiden. Voor grote oppervlaktes kunt u eventueel een **bosmaaier met borstelkop** (metaal of nylon) gebruiken.
- **Open** verhardingen (grind of schelpen) worden beter **geharkt**. Ook op vastgetrilde verhardingen (dolomiet) kunt u met een hark of krabber ongewenste kruiden verwijderen. Voor grote oppervlakten kunt u een **frees (rotoreg)** gebruiken.
- Met een **brander** kunt u planten een hittestoot geven waardoor de celwanden barsten en de plant sterft. U verbrandt de planten dus niet, maar verhit ze zodanig dat wanneer u de bladeren tussen duim en wijsvinger knijpt, uw vingerafdruk er in blijft staan. Omdat u enkel de bovengrondse delen behandelt, kan het gebeuren dat de wortels opnieuw uitlopen. Net als bij maaien, kunt u door herhaalde behandeling de wortels uiteindelijk zo sterk uitputten dat de plant afsterft. Branders werken op gas, maar ze zijn veilig in het gebruik. Het belangrijkste voordeel van branden in vergelijking met andere methodes is dat ook zaden vernietigd worden door de hitte. Ze zijn ook op alle types verhardingen in te zetten. Zorg ervoor dat u met de brander niet te dicht bij de borders komt, omdat u dan ook andere planten kunt beschadigen. U verwijdert ook maar beter droge bladeren om brandgevaar te vermijden.
- Door **heet water** over planten te gieten (van de aardappelen bijvoorbeeld, op voorwaarde dat ze zonder zout werden gekookt) krijgt u hetzelfde resultaat: de planten krijgen een plotse hittestoot en sterven af.
- **Tegen algen- en mosgroei** helpt borstelen met (scherp) zand. Ook stevig schrobben met heet water of een hogedrukspuit kan helpen, maar dat kost dan weer energie en de kracht van de hogedrukreiniger maakt de verharding proreus, wat de verharding nog vatbaarder maakt voor groene aanslag en mos. Algen en mossen groeien op verhardingen die vaak en lang vochtig blijven. Een goede afwatering is de beste preventie.

Hoe houd ik slakken uit mijn tuin?

Slakkenplagen komen eigenlijk alleen maar voor in tuinen waar het ecologisch evenwicht zoek is. Slakken hebben hun functie in de natuur, dus probeer zeker niet elke slak in uw tuin te verdelgen. Maar als er te veel slakken in uw tuin zitten, kunnen die wel vervelende schade

aanbrengen, vooral aan jonge planten of aan de niet-behaarde tere blaadjes van vele sierplanten in de tuin.

Slakken worden door veel dieren gegeten. Ze staan ook op het menu van de **egel**, **spitsmuis**, **zanglijster** en andere vogels zoals **kraaien**, **eksters** en ook **kippen**. Ook **kikkers**, **padden** en **loopkevers** lusten slakkeneitjes. Bescherm de **natuurlijke vijanden** van slakken door voor hen een aantrekkelijk milieu te creëren. **Slakkenvergif** doodt niet alleen de slakken, maar ook hun natuurlijke vijanden, zodat het slakkenprobleem alleen maar groter wordt. Pas deze dus zeker niet toe!

(Bron: brouw.bier.nl)

Voor een **ecologische bestrijding** kunt u de volgende middeltjes uitproberen:

- Slakken kunnen moeilijk over **vochtopnemend of scherp materiaal** kruipen. Een geregeld ververste laag zaagsel, houtas, koffie- of schelpengruis, kalk of eierschalen kan ze tegenhouden. In de handel zijn ook **slakkenmuren** te koop.
- De volgende planten houden door hun **sterke geur** slakken op afstand: **Oostindische kers (Tropaeolum majus)**, **hysop (Hyssopus officinalis)**, **salie (Salvia officinalis)**, **Tijm (Thymus officinalis)**, **tomaat (Lycopersicon)**, **knoflook**.
- **Handmatig vangen** en doden (in twee knippen, voeren aan de kippen)
- Slakken kunnen weggevangen worden door **grote (rabarber)bladeren** neer te leggen met daaronder eventueel wat appelschillen. Overdag verschuilen de dieren zich hieronder. U kunt ze de volgende dag bij de kippen leggen.
- Graaf een potje in met daarin een bodempje **bier**. De slakken sterven dan een (zoete) verdrinkingsdood.
- **Biologisch bestrijden** met de inzet van microscopisch kleine bodemdierpjes de nematoden (Phasmarhabites hermaphrodita).
- In een ecologische tuin is het in principe niet nodig om planten **water** te geven (juiste plant op juiste plaats). Is het toch nodig, doe dit dan 's morgens.

Is het probleem echt oncontroleerbaar, gebruik dan **slakkenkorrels** op basis van ferri-fosfaat. Dit doodt enkel de slakken en niet hun natuurlijke vijanden.

Hoe ga ik bladluizen te lijf?

Bladluizen hebben een **functie** te vervullen in het grote ecologische geheel van onze tuin. Vele mezenpopulaties groeien op met bladluizen als **hoofdvoedselbron**. Ga ze dus pas bestrijden wanneer uw tuinplanten er teveel door belaagd worden. Planten kunnen best wel wat bladluizen verdragen, ze sterven er niet door. Meestal gaat de bladluizenplaag vanzelf weer over.

Bladluizen kunt u **voorkomen**. Let erop dat een plant zich thuis voelt op zijn plaats (zie: **de juiste plant op de juiste plaats**). Ook een **evenwichtige plantenvoeding** is belangrijk. Trieste jonge plantjes die niet willen groeien, worden door bladluizen netjes weggeruimd. Maar ook overbemeste exemplaren hebben een speciale aantrekkingskracht op luizen. Zorg ook voor een **gevarieerde aanplanting**: krijgt een plant dan last van een plaag zoals bladluizen, dan tast dit niet uw hele tuinbeeld aan.

(Bron: biobest.be)

Stimuleer de ontwikkeling van **natuurlijke vijanden** van bladluizen, zorg voor het **ecologisch evenwicht**. Vele **vogels en lieveheersbeestjes, zweefvliegen, gaasvliegen, oorwormen, schildkevers, roofwespen** lusten allemaal bladluizen. Veelal zijn het de **larven** die bladluizen eten terwijl de volwassen insecten zich voeden met stuifmeel. Zorg dus voor voldoende voedsel voor deze vijanden door bloemen die veel stuifmeel en nectar produceren, aan te planten. Geef hen ook de kans om te overwinteren in holle stengels, kieren en spleten. Ruim dus pas na de winter op.

Indien de natuurlijke vijanden niet spontaan hun werk doen, kunt u de volgende **middelen** toepassen:

- de bladluizen **met de hand vernietigen** of de aangetaste delen van de plant **wegsnijden**
- de aangetaste plant herhaaldelijk besproeien met een **krachtige waterstraal** of **oplossingen van bruine (of groene of zwarte) zeep** (niet in de volle zon, anders kunnen de bladeren ‘verbranden’)
- bespuiten met **aftrekels van brandnetel, heermoes of zeewier**
- afschrikkende aromatische planten als **kruizemunt, hysop, salie, tijm, lavendel, citroenkruid, afrikaantjes, boerenwormkruid, koriander en anijs** tussen de andere beplanting zetten
- **reflecterende aluminiumstrips** rondom de plant aanbrengen om overvliegende bladluizen met het gereflecteerde licht af te schrikken

Hoe voorkom of bestrijd ik schimmel in moes- en siertuin?

Schimmel voorkomen

Bij de **keuze** van de gewassen, kunt u al naar rassen zoeken die resistent zijn tegen schimmel, zoals schurftresistente apperassen. Verder komt het erop aan om het gewas zo **droog** mogelijk te houden. Dat kunt u doen door een **open, winderige standplaats** te kiezen en voor een **ruime plantafstand** te zorgen. Ook best het **onkruid** snel **verwijderen** en fruitstruiken en –bomen **open snoeien**.

Om **bodemschimmels** te voorkomen in de moestuin, is het goed om een teeltplan op te maken en de groenten van jaar tot jaar te verhuizen. In de **siertuin** is het belangrijk om de **juiste plant op de juiste plaats** te zetten: kies planten aangepast aan de standplaats (bodem en zon).

(Bron: freewebs.com)

Sierplanten hebben geen bemesting nodig. Oogst men toch, kies dan voor een **evenwichtige en niet-overdadige plantenvoeding**. U kunt middelen gebruiken die planten versterken, zoals **heermoes- of zeewieraftreksel, gesteentemeel en compost**. Overbemesting maakt de plant immers kwetsbaar en **verzwakte planten** zijn **gevoeliger** voor diverse aantastingen.

Schimmel bestrijden

Om schimmel te bestrijden, kunt u de **zwaar aangetaste plantendelen afsnijden**. U kunt de planten ook **bespuiten met middelen** zoals zwavel en kopersulfaat. Die middelen zijn voor dit gebruik toegelaten in de biologische land- en tuinbouw. Tegen bodemschimmels kunt u ook **natuurlijke vijanden uitzetten** zoals Trichoderma en Verticillium.

Hoe trek ik meer vogels aan in mijn tuin?

Om vogels naar uw tuin aan te trekken, moet u ervoor zorgen dat ze er kunnen eten, drinken, broeden en schuilen. Zelfs in een kleine stadstuin kan je hiervoor zorgen.

(Bron:rinarubens.NFA.NP)

Voedsel

Bessen zijn een uitgelezen lekkernij voor vogels. Zet besdragende bomen en struiken in je tuin zoals dwergmispel, rode bes, kardinaalsmuts, druivelaar, meidoorn, vlier of lijsterbes.

Klimop, zwarte els en gelderse roos bieden vogels wintervoedsel aan. De wilg en de zwarte els bloeien in het vroege voorjaar: de eerste insecten vinden hier een belangrijke voedselbron en zij vormen op hun beurt het maal voor vogels.

Water

Minstens even belangrijk als voedsel is drinkwater. Een ondiepe vijverrand of een drinkschaal voorziet vogels in een drinkplaats. Misschien hebt u dan ook wel het geluk om het spektakel van een badende vogel mee te maken!

Broed- en schuilplaatsen

De meeste vogels **maken zelf een nest** en broeden niet in nestkastjes. Voor deze soorten, zoals heggenmus, winterkoning, zanglijster, roodborstje, vink en merel moeten dichte struiken of hagen aanwezig zijn. Door ieder jaar de hagen te snoeien, worden ze heel dicht. Dichte hagen en struiken zijn moeilijk toegankelijk voor vijanden van de broedvogels, zoals katten, sperwers, kraaien en eksters. Hagen van **liguster, taxus, haagbeuk, klimop, beuk, meidoorn en sleedoorn** zijn hiervoor heel geschikt.

Sommige vogels (zoals ringmus, koolmees, zwarte roodstaart, pimpelmees) kunt u toch met een **nestkastje** aantrekken. De volgende tips zijn daarbij handig:

- Een nestkastje mag **niet in de volle zon en regen** hangen. Hang de invliegopening daarom het liefst in **oostelijke richting**.
- Hang een nestkastje op een **hoogte** waar katten er niet bij kunnen (**minimaal 1,8 meter, ideaal is 2-3 meter**).
- Zorg ervoor dat het nestkastje op een **rustige plaats** hangt en dat er een **vrije aanvliegroute** is, zonder takken en bladeren voor de invliegopening.
- Er mogen aan de binnenkant van het nestkastje geen scherpe uitsteeksels zitten.
- **Verf nooit** de binnenkant van een nestkastje!
- Stop **geen materialen zoals stro of zaagsel** in het nestkastje.
- **Als de vogels uitgevlogen zijn**, moet de kast van binnen goed **schoongemaakt** worden (bvb. met heet water). Als het **deksel eraf** kan, is dat het makkelijkst.
- **Na november** mogen er **geen werkzaamheden meer** aan de nestkastjes gebeuren om de vogels niet af te schrikken.

Als u de vogels in de winter wilt bijvoeden, lees dan het stukje over wintervoedsel voor vogels.

Welk voedsel geef ik in de winter aan vogels?

Een ecologisch aangelegde en onderhouden tuin is de beste garantie op een gevarieerd en gezond menu voor vogels. Zorg voor besdragende planten en laat afgestorven plantenmateriaal tot in de lente staan.

Hieronder zetten we voor een aantal vogelsoorten **de ideale voederplaats en het geschikte voedsel** op een rijtje. Vergeet niet dat vers **drinkwater** het allerbelangrijkste is.

(Bron: Ief De Laender)

- **Merel, zanglijster, koperwiek, kramsvogel en spreeuw**
Voedsel: brood, geweldige krenten en rozijnen, fruit, schillen en klokhuizen, alle soorten bessen, etensresten (rijst en aardappelen) zonder zout
Voederplaats: een sneeuwvrije plaats op de grond met beschutting vlakbij
- **Mees**
Voedsel: vetbollen, ongebrande en ongezouten pinda's, kokosnoot, vogelzaad en zonnepitten
Voederplaats: voedertafel of voederhuisje of plankje opgehangen in een boom
- **Winterkoning, heggemus en roodborstje**
Voedsel: universeel voer, meelwormen, broodkruimels, maden en larven, ongekookte havermout
Voederplaats: een zeer beschutte sneeuwvrije plaats
- **Mus, vink en groenling**
Voedsel: bruin brood, onkruidzaden, gemengd strooizaad, zonnepitten en etensresten
Voederplaats: op de grond, eventueel voedertafel
- **Specht, boomklever en boomkruiper**
Voedsel: spekzwoerd, ongebrande en ongezouten pinda's, vetbollen, zonnepitten
Voederplaats: vastgemaakt aan een boomstam op een rustige plaats

Meer informatie vind je op

http://www.natuurpunt.be/nl/biodiversiteit/vogels/hoe-help-je-de-vogels-in-je-tuin_640.aspx

Met welke planten trek ik vlinders aan in mijn tuin?

Het slechte nieuws: het aantal vlinders loopt de laatste jaren sterk achteruit in Vlaanderen. Het goede nieuws: ook u kan hier iets aan doen!

Om meer vlinders in uw tuin te krijgen, moet u het zowel **rupsen** als vlinders naar de zin maken. Vlinders leggen hun eitjes op planten die de rups graag eet. Deze planten heten **waardplanten**. De meeste vlindersoorten beperken zich strikt tot een aantal waardplanten.

Hieronder een overzicht van enkele veelvoorkomende vlindersoorten en hun waardplant:

- boomblauwtje: vuilboom, klimop, heide, hulst, wegedoorn, vlinderstruik en kattenstaart
- dagpauwoog, kleine vos en landkaartje: grote brandnetel
- groot en klein koolwitje: koolsoorten en andere kruisbloemigen, zoals damastbloem en

koolzaad, Oost-Indische kers

- klein geaderd witje: kruisbloemigen, zoals look-zonder-look en pinksterbloem
- oranjetipje: look-zonder-look, pinksterbloem en judaspenning
- Atalanta: grote brandnetel
- distelvlinder: akkerdistel, grote brandnetel
- gehakkelde aurelia: grote brandnetel, hop, wilg
- bont zandoogje: grassen

Vlinderinformatie vindt u o.a. op

<http://www.vlindermee.be>

Distelvlinders (Foto: Kristien Weyts)

De **vlinders** zelf komen af op nectar. Die nectar vinden ze in bloemen. Niet alle bloemen hebben evenveel nectar. Zorg voor nectarrijke planten, het hele jaar door, van in het vroege voorjaar tot in de late herfst. In het voorjaar zijn wilg, sleedoorn, peperboompje, hazelaar, groot hoefblad, longkruid, hondsdrif en krokussen belangrijke nectarleveranciers. In het najaar doen hemelsleutel, koninginnenkruid, laatbloeiende vlinderstruiken en klimop het goed.

Wat de **tuinrichting** betreft, hebben vlinders behoefte aan een gestructureerde en gevarieerde omgeving. Zij gebruiken de planten in de tuin als herkenningspunten. Als er grote bloemenperken zijn met maar één soort planten erin, vliegen vlinders verloren. Vlinders zoeken ook de warmte op. Stenen houden de warmte vast. Nectarrijke planten langs een muur of langs de stenenrand van een pad zijn daarom dikwijls erg in trek bij vlinders.

Hieronder vindt u lijstjes met vlindervriendelijke planten, gerangschikt volgens de kleur van de bloemen. Om te weten hoe deze eruit zien en wat voor standplaats ze nodig hebben, kan u terecht op volgende websites:

- <http://www.kuleuven-kortrijk.be/bioweb/>
- <http://www.soortenbank.nl/>

Blauwe bloemen

- Maarts viooltje (*Viola odorata*)
- Kruipend zenegroen (*Ajuga reptans*)
- Vergeet-mij-nietje (*Myosotis spec.*)
- Slangenkruid (*Echium vulgare*)
- Duifkruid (*Scabiosa spec.*)
- Luzerne (*Medicago sativa*)
- Vlinderstruik (*Buddleja davidii* 'Black Knight')

kruipend zenegroen
(Bron: kuleuven-kortrijk.be)

Witte bloemen

- Prunus (*Prunus spec.*)
- Gewone margriet (*Leucanthemum vulgare*)
- Gewoon duizendblad (*Achillea millefolium*)

- Margriet (*Chrysanthemum maximum* "Gruppenstolz")
- Vlier (*Sambucus spec.*)
- Engelwortel (*Angelica spec.*)
- Witte klaver (*Trifolium repens*)
- Wilde bertram (*Achillea ptarmica*)

margriet
(Bron: quizlet.nl)

Gele bloemen

- Sporkenhout/Vuilboom (*Rhamnus frangula*)
- Muizenoor (*Hieracium pilosella*)
- Gewone paardenbloem (*Taraxacum officinale*)
- Gewone rolklaver (*Lotus corniculatus*)
- Grote teunisbloem (*Oenothera erythrosepala*)
- Gewoon biggenkruid (*Hypochaeris radicata*)
- Gewone zandkool (*Diplotaxis tenuifolia*)
- Jacobskruiskruid (*Senecio jacobaea*)
- Leeuwentand (*Leontodon spec.*)
- Boerenwormkruid (*Tanacetum vulgare*)
- Klimop (*Hedera helix*)

Jacobskruiskruid
(Bron: vogeldagboek.nl)

Roze-rode bloemen

- Pinksterbloem (*Cardamine pratensis*)
- Dagkoekoeksbloem (*Silene dioica*)
- Adderwortel (*Polygonum bistorta*)
- Echte koekoeksbloem (*Lychnis flos-cuculi*)
- Engels gras (*Armeria spec.*)
- Braam (*Rubus spec.*)
- Gewone dophei (*Erica tetralix*)
- Grote kattenstaart (*Lythrum salicaria*)
- Hemelsleutel (*Sedum telephium*)
- Speerdistel (*Cirsium vulgare*)
- Knoopkruid (*Centaurea jacea*)
- Marjolein (*Origanum 'Nymphenburg'*)
- Muskuskaasjeskruid (*Malva moschata*)
- Struikhei (*Calluna spec.*)
- Koninginnenkruid (*Eupatorium purpureum 'Atropurpureum'*)

dagkoekoeksbloem
(Bron: kuleuven-kortrijk.be)

Lila bloemen

- Peperboompje (*Daphne mezereum*)
- Akkerdistel (*Cirsium arvense*)
- Wilde tijm (*Thymus serpyllum*)
- Beemdkroon (*Knautia arvensis*)
- Verbena bonariensis (*Verbena bonariensis*)
- Munt (*Mentha spec.*)
- Zulte/Zeeaster (*Aster tripolium*)

tijm
(Bron: home.planet.nl)

Hoe trek ik nuttige insecten aan in mijn tuin?

Veel akelige kriebelbeestjes zijn eigenlijk heel nuttig in de tuin en spelen een belangrijke rol in de natuur. Enkele voorbeelden:

- Bijen en hommels zorgen voor de bestuiving: vele planten, bloemen en fruitsoorten zouden zonder hen met uitsterven bedreigd zijn.
- Lieveheersbeestjes en hun larven leven van bladluizen.
- Bepaalde sluipwespen parasiteren op de witte vlieg.

(Bron: HWAL.natuurfotoalbum.NP)

Insecticiden doden niet alleen de insecten die u wilt bestrijden, maar doden ook de nuttige insecten, en vaak ook vogels en andere dieren die leven van insecten. Zo is het natuurlijk evenwicht in de tuin helemaal zoek, wat vaak leidt tot net méér plagen. Het gebruik van insecticiden is daarom uit den boze!

U kan nuttige insecten een handje helpen door te zorgen voor **overwinteringsplaatsen** en **voldoende voedsel**.

Laat **gevallen bladeren en afgestorven plantenmateriaal** (holle stengels) gewoon liggen tot de volgende lente. Zo kunnen insecten als de hommelmelkoningin beschut overwinteren in een holletje onder de grond of tussen het bladstrooisel. Een omgekeerde bloempot op een stokje gezet en gevuld met stro is een goede schuilplaats voor **oorwormen, spinnen en kevers**. Een bijenhotel, in de handel gekocht of zelf gemaakt, geeft nestgelegenheid aan solitaire bijen.

Ook met planten die veel nectar of stuifmeel produceren, trekt u hommels en bijen aan. Voorbeelden zijn **gevekt longkruid, hondsdrif, dovenetel, akelei, klaversoorten, vingerhoedskruid, smeerwortel, geranium, bieslook, salie, lupine, Hosta, lavendel, slangenkruid, stokroos en Phacelia**. Aantrekkelijke struiken zijn **Cotoneaster, framboos, braam, sneeuwbes, vlinderstruik en kamperfoelie**.

Insecten hebben vanaf **het vroege voorjaar tot in de late herfst** stuifmeel en nectar nodig. In het voorjaar zijn **wilgen, narcissen, groot hoefblad, longkruid, hondsdrif en krokussen** belangrijk, in het najaar vooral **hemelsleutel, koninginnenkruid, laatbloeiende vlinderstruiken en klimop**.

Zorg voor bereikbare voedselbronnen. Sommige cultivars hebben gevulde bloemen. Dat wil zeggen dat een deel van de meeldraden zijn omgevormd tot kroonblaadjes, waardoor veel insecten niet meer aan de nectar kunnen. **Botanische, niet veredelde plantensoorten** hebben meer te bieden aan de insectenwereld.

Wat is mulchmaaien?

Een **mulchmaaier** maait het gras, verpulvert het en blaast het tussen de grasmat. Het fijngesnipperde maaisel verteert en geeft zijn voedingsstoffen terug aan de bodem en het gras.

Met een mulchmaaier moet u **voldoende hoog** maaien (4 à 5 cm), zodat de grasmat het verpulverde gras volledig kan opnemen en verwerken.

Mulchen moet **voldoende vaak** gebeuren, anders wordt het maaisel niet goed verteerd. In de zomer betekent dat **een keer per week**. Het is van belang dat het gras **goed droog** is, anders klit het aan elkaar en wordt het niet goed verspreid.

Mulchen biedt de volgende **voordelen**:

- u **bespaart tijd** doordat u niet telkens de opvangbak moet leegmaken
- de grasmat wordt gevoed door het gemaaide gras, zodat u **geen meststoffen** nodig heeft
- u hoeft het grasmaaisel niet meer te verwerken of af te voeren en bespaart ritjes naar het recyclingepark

Zorg ervoor dat u de mulchmaaier na elk gebruik onderaan goed **schoonmaakt**. Als er resten aan de maaier blijven hangen, werkt hij minder goed.

Voor meer informatie over de aanleg en het onderhoud van gazon en het verwerken van grasmaaisel, kan u de brochure ‘waarheen met je grasmaaisel?’ opvragen bij de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) via hun website.

Hoe kan ik snoeihout in de tuin verwerken?

Snoei- en ander takhout van bomen en heesters kan los op elkaar worden gestapeld tussen rijen palen. Dit noemt men een **takkenril** en is een **ideale nest-, voedsel-, en schuilgelegenheid** voor talrijke vogels, kleine zoogdieren en insecten. Het snoei- en takkenhout wordt zo op een goedkope en esthetische manier verwerkt. Het vormt tevens een mooie **zichtwering of tuinafsluiting** en kan een goede **windkering** vormen (zie fig. 1). Om een takkenril te maken, gaat u als volgt te werk. Sla **twee rijen palen** (kastanje of eik van diameter 12/14) of dikke takken in de grond op **een of anderhalve meter** uit elkaar en stapel daartussen het snoeihout. De takken worden in de lengterichting gestapeld tussen de palen (zie fig. 2). In de loop van het jaar zakt de ril in omdat kleine takken afbreken en verrotten. Bij de volgende snoeibeurt kan de ril weer worden aangevuld.

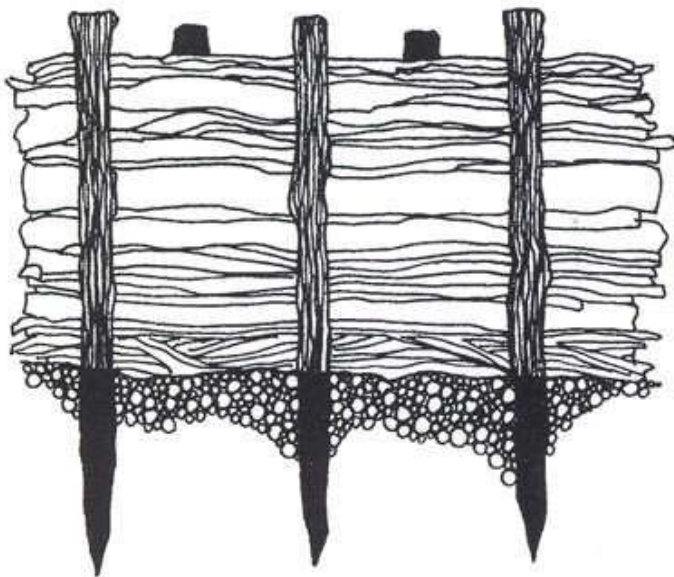

Fig. 1 Takkenril als scherm

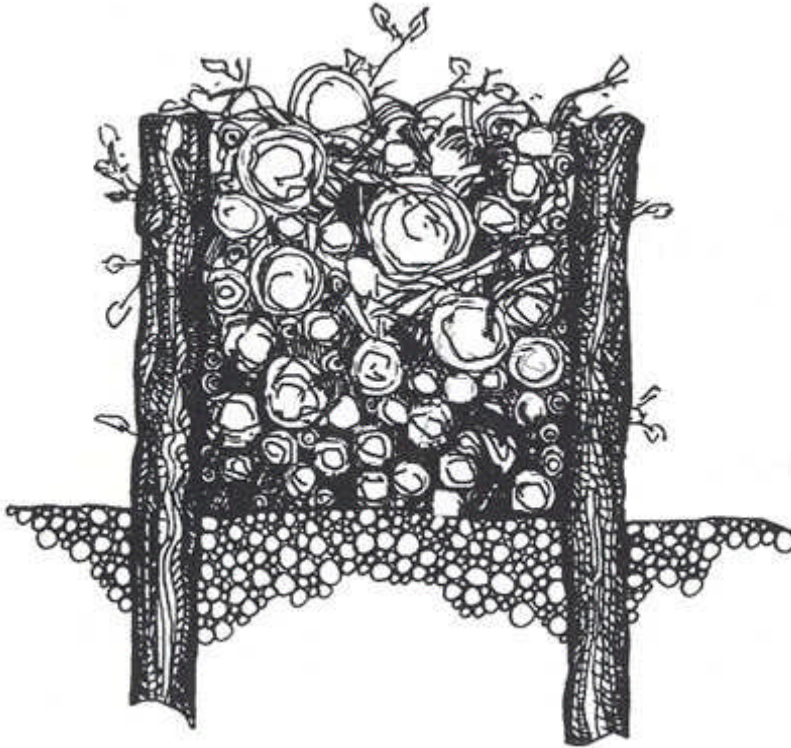

Fig. 2 Doorsnede van een takkenril

Bestaat het snoeihout uit lange **dunne takken** kan er gevlochten worden.

Een takkenvlechtwerk bestaat uit één rij palen(kastanje of eik) met een tussenafstand van minder dan één meter, waartussen de takken gevlochten worden.

Een **beschoeiing of oeverversteving** wordt op dezelfde manier als een takkenvlechtwerk gemaakt, maar dan aan de rand van de sloot of beek.

Een **snipperwand** bestaat uit betonnetten die verticaal aan weerszijden tussen twee palen worden gezet. Houtsnippers en bladeren vormen de vulling tussen de betonnetten. Zo een snipperwand kan dienst doen als tuinafscheiding.

Wat is een bloemenweide en wat is het voordeel ervan tegenover gazon?

In een klassieke Vlaamse tuin is het overheersende element het uitgestrekte en kortgeschoren gazon. Als dit geen functie (meer) heeft als speelweide voor kinderen of loopveldje voor de hond levert dit gazon vaak meer nadelen op dan voordelen:

- er kruipt enorm veel tijd in om het gras te maaien,
- dit grasmaaisel wordt vaak naar het recyclagepark afgevoerd omdat er in de tuin zelf geen plaats voor is
- de ecologische waarde is erg beperkt

Het kan ook anders. U kunt een deel van het gazon omvormen tot bloemenweide..

Gazon

Gazons zijn eigenlijk heel **lage graslanden**. Ze worden frequent gemaaid en vaak ook nog eens bemest. Hierdoor komen **weinig plantensoorten** in een gazon voor. Voor veel

diersoorten zijn gazons niet geschikt. Indien u een open, groene ruimte wilt, die ook aan dieren leefruimte biedt, zou u iets minder vaak kunnen maaien en bijvoorbeeld een aantal laag blijvende nectar- en stuifmeelplanten, zoals **rode en witte klaver**, **brunel of draadereprijs** uitzaaien.

Hebt u gazonmaaisel, voer het dan niet allemaal op de composthoop. Veel gazonmaaisel ineens kan de luchttoevoer naar de composthoop afsluiten. Beter is het gazonmaaisel vrij dun op de bodem in de moestuin of op vrije plekken in de siertuin uit te spreiden.

Met een mulchmaaier blijft het maaisel op het gazon liggen, waardoor het gazon deze nutriënten weer kan opnemen en bovendien verbetert deze werkwijze de structuur van de bodem.

Bloemenweide

Een alternatief voor het gazon is een **bloemengrasland of -weide**. Dit is een **open vegetatiestructuur met veel verschillende graslandsoorten**. Voor stuifmeel- en nectarzoekende dieren is dat heel aantrekkelijk. Het bloemengrasland wordt ongeveer twee keer per jaar gemaaid. Hierdoor kunnen de bloemen hoog uitgroeien. Enkele geschikte planten voor bloemengrasland zijn:

pinksterbloem, barbarakruid, scherpe boterbloem, rolklaver, luzerne, rode klaver, witte klaver, heggewikke, veldlathyrus, ereprijs, veldsalie, betonie, kruipend zenegroen beemdkroon, duifkruid, kluwenklokje, weideklokje, grasklokje, wilde peen, pastinaak, knoopkruid, duizendblad, margriet, fluitenkruid en andere schermbloemigen, **paardenbloem** maar ook andere laagblijvende, gele composieten zoals **leeuwentand en biggenkruid**.

(Bron: lne.be)

De **bodem** en het **beheer** bepalen welke soorten graslandplanten er zich kunnen vestigen.

Hoe beheer ik een bloemenweide?

Bloemenweiden zijn grasvelden waarin men tracht (naast de grassen zelf) veel **verschillende bloeiende soorten graslandplanten** te houden. Daartoe wordt het grasland in de eerste plaats **verschaald, d.w.z. dat de bodem voedselarmere gemaakt wordt**. Dit is nodig omdat tuingrond meestal overbemest is. Op voedselarmere gronden groeien immers meer soorten dan op voedselrijke. Dit verschrallen kan door in de eerste jaren drie tot vijf maal te maaien en het **maaisel af te voeren**. Op zandgrond, die van nature veel voedselarmere is ontstaan veel gemakkelijker een soortenrijke bloemenweide dan op voedzame klei of leemgronden. Zandbodems hoeven vaak niet verschraald te worden.

Bloemenweiden worden **na verschraling slechts één of twee keer per jaar gemaaid**, bijvoorbeeld in juni of begin juli en eind augustus/september. Het tijdstip van de maaibeurten is afhankelijk van de **zaadrijpheid** van de soorten die er voorkomen.

Het maaisel blijft enkele dagen liggen zodat de zaden op de bodem kunnen vallen, best bij droog weer.

Bloemenweiden kunnen het beste **gefaseerd** worden gemaaid. Dit wil zeggen dat het hele veld niet in één keer wordt gemaaid, maar in delen. Voor de dieren heeft dit twee voordelen: rupsen, muizen, bijen en andere dieren die in het gedeelte leven dat wordt gemaaid, of daar hun voedsel vinden, kunnen naar het ongemaaide gedeelte gaan. Als in het gemaaide deel weer wat bloemen verschijnen, wordt het andere gedeelte gemaaid. Zo blijven er altijd voldoende nectar- en voedselplanten staan. Door jaarlijks dezelfde stroken op ongeveer

hetzelfde moment te maaien, komen in beide gedeelten verschillende plantensoorten voor. Hierdoor krijgt men meer variatie waardoor er meer dieren in de tuin kunnen voorkomen. Bij een nieuw aan te leggen bloemenweide kan gebruik gemaakt worden van **trager groeiende grassoorten**, andere dan die gebruikt worden voor een gewoon gazon. Eigenlijk zijn deze trage groeiers de soorten van voedselarme milieus.

Maaisel verwerken

Maaisel van een bloemenweide kunt u enkele dagen bij droog weer laten liggen. Op die manier kunnen de zaden ter plaatse uit de halmen vallen. Hierna kan het naar de **compostbak of hoop** worden afgevoerd.

Of u kunt het ook direct aan **geiten of konijnen** voeren.

Om te mulchen is dit maaisel niet aangewezen.

Hooien

Een andere mogelijkheid is **hooien**. Daartoe wordt pas gemaaid als een aantal dagen mooi weer te verwachten is. Na het maaien moet het gras nog twee tot vier dagen in de zon blijven liggen om te drogen. Het kan in een jute zak worden gestopt en in de schuur worden opgeslagen. Voor bijvoorbeeld konijnen is dit geschikt voedsel.

Hoe integreer ik water in de tuin?

Water is essentieel voor het leven in uw tuin. Het geeft de tuin ook iets bijzonders, of het nu gaat om een regenton, een vijver, een kuip met waterplanten of een drinkschaal.

○ **Regenton**

Onder de dakgoot van het tuinhuisje is zeker een plaats voor een regenton. Als de ton op een zonnige plaats staat, dan kunt u experimenteren met drijvende waterplanten.

○ **Drinkschaal**

Alle tuindieren zijn dagelijks op zoek naar water, plaats in je tuin één of meerdere drinkschalen en hun bezoek is gegarandeerd.

○ **Moeraszones**

Natte plekken in de tuin zijn geen bron van ergernis, integendeel, ze roepen de creativiteit van de tuinier op om er meer mee te doen. Met wat graafwerk kunt u komen tot een goede uitgangssituatie voor moerasvegetatie. De aanblik van een moerasvegetatie met biezen en andere waterminnende planten roept onmiddellijk de sfeer van water op en is tevens bloemrijk.

○ **Waterpartijen, oevers, ...**

Is er van nature geen vochtige zone in de tuin, dan kan u dat zelf creëren. U kunt de bodem afdichten met een folie of klei en op die manier een vijvertje aanleggen.

Libel (foto: Kristien Weyts)

o Waterleven

Een waterpartij trekt leven aan. Voor de planten zorgt de tuinier meestal zelf, maar schrik niet als u water- en oeverplanten ‘als vanzelf’ ziet verschijnen. Er blijft immers nogal eens wat hangen aan de poten van rondtrekkende watervogels.

Moerasplanten houden van een hoge grondwatertafel, en mogen al eens kort met hun voeten in het water staan (**leverkruid, kattenstaart, moerasspirea, watermunt, moeras-vergeet-mij-nietje, pinksterbloem, echte koekoeksbloem, ...**). **Oeverplanten** staan meestal met hun wortels en een gedeelte van de stengel in het water (**gele lis, grote waterweegbree, lisdodde, riet,...**). Bij de **waterplanten** heb je soorten die in de grond wortelen en andere die drijven (**gele plomp, waterlelie, waterranonkel,...**). Sommige waterplanten blijven altijd ondergedoken (**hoornblad, vederkruid, ...**). **Groenwieren en algen** zijn kleine eencellige tot draadvormige planten die ‘zweven’ in het water. Ze zijn de belangrijkste producenten van zuurstof en van voedsel in het waterbiotoop.

Pas echter op met het uitzetten van waterplanten. Er zijn enkele zeer agressieve soorten die aanzienlijke problemen in onze vijvers, beken en sloten kunnen veroorzaken. Door hun sterke groeikracht en gebrek aan natuurlijke vijanden vormen ze overlast aan plantengroei. De meest bekende **probleemsoorten** zijn: waterpest, grote kroosvaren, **watercrassula, grote waternavel, waterteunisbloem en parelvederkruid**. Die kunt u het best niet kopen of onmiddellijk uitroeien. (zie ook faq ivm invasieve soorten)

Zet **geen dieren** uit in de poel. Ook hier zorgen probleemgevallen voor een grondige verstoring van het ecologisch evenwicht. De **brulkikker, de Egyptische groene kikker, de Chinese salamander en de moerasschildpad** zijn de bekendste voorbeelden. Het weghalen van inheemse dieren uit naburige poelen is evenmin een goede oplossing: de dieren verdwijnen toch weer, op zoek naar hun oorspronkelijke stek, en misschien komen ze bij hun tocht te overlijden. Met een goede tuinaanleg en een beetje geduld komen er vanzelf wel salamanders, kikkers of padden in uw tuin logeren.

Je kan je vijver wel enten met een emmertje water uit een naburige poel om zo micro-organismen die belangrijk zijn voor het ecologisch evenwicht van je vijver in je nieuwe vijver te brengen.

(Bron: Luc Meert NFA.NP)

Mag ik mijn planten water geven?

Als de **juiste planten op de juiste plaats** staan (bv. vochtminnende planten op een vochtige plaats en droogteminnende planten op een droge plek), kunnen zij meestal uitstekend voor zichzelf zorgen. Doordat ze door de eeuwen heen zijn aangepast aan hun omgeving, kunnen planten tegen een stootje en zijn ze weinig vatbaar voor ziekten of plagen. Een volledig vergeeld gazon wordt snel weer frisgroen na een fikse regenbui. Het is dan ook onnodig om water te geven aan de planten, tenzij in een erg droge periode of bij het aanplanten..

Als u uw planten water geeft, doe dit dan met regenwater. Dit is gratis, het is beter voor de planten dan leidingwater, omdat het minder kalk bevat en u spreekt er de drinkwatervoorraden niet voor aan, die in droge perioden toch al erg schaars zijn.

Hou ook rekening met het volgende:

- Geef **rondom de wortels** water, liefst met een gieter. De sproeier kan worden gebruikt voor het gazon.
- Het is best om **vroeg in de ochtend** te sproeien. Overdag verdampt er te veel water in de volle zon en lopen de planten het risico te verbranden door de zon die op de waterdruppels schijnt. 's Avonds blijft de grond en de plant natter; dit trekt slakken aan.
- **Meer humus in de bodem** heeft een gunstig effect op de waterhuishouding. Humusrijke gronden kunnen veel meer water vasthouden. U kunt dit zelf positief beïnvloeden door **uw eigen compost toe te voegen**.

Wanneer en hoe snoei ik best?

Algemeen moet u zich ervan bewust zijn dat planten niet vragen om gesnoeid te worden: het is de mens die zijn eisen aan de plant stelt. Als u voor de **juiste planten** kiest voor uw tuin en u houdt een **correcte plantafstand** aan, dan kunt u uw snoeiwerk in belangrijke mate **beperken** (de juiste plant op de juiste plaats).

Met snoeien bepaalt u niet alleen de **vorm van de plant** (respecteer altijd de natuurlijke vorm); u kunt er ook de **hoeveelheid bloemen en vruchten** mee bepalen en ook de **kleur en de vorm van het blad en de twijgen**.

Inzicht in de opbouw, groei, bloei en de reactie van de plant is nodig vooraleer u aan het snoeien gaat. Probeer de plant zo weinig mogelijk te beschadigen. Gebruik **scherp, proper en doelmatig** gereedschap. Tijdig snoeien met de **schaar** voorkomt snoeien met de **snoeizaag**. Als de planten te dicht bij elkaar staan, verwijder er dan een paar in plaats van ze te snoeien. Snoei matig, maar regelmatig om de tegenreactie van de plant zo klein mogelijk te houden.

Verwijder **eerst het dode en gekwetste hout**. Ook de takken die naar de binnenkant van de struik groeien, kunt u zonder problemen verwijderen. Daarna knipt u de kruisende takken. Kies daarbij de slechtst geplaatste takken om te verwijderen.

Snoei **nooit bij vriestemperaturen**, **ontsmet** regelmatig het snoeimateriaal en maak de wonden zo klein en glad mogelijk. Let er bij geënte planten vooral op dat er zich geen wilde scheuten ontwikkelen vanop de onderstam.

In verband met de **snoeiperiode** de volgende tips: bladhoudende heesters snoeit u het best in de maanden zonder R.

Bladverliezende heesters worden, afhankelijk van de soort, bloeiperiode en leeftijd, in verschillende groepen ingedeeld. Hiervoor raadpleegt u het best een goed boek dat deze verschillende klassen behandelt

Hoe snoei ik fruitbomen ?

Deze uitgebreide informatie vindt u in de lijst 'Veelgestelde vragen' op deze website onder 'Ecologisch tuinieren'. Bij klikken op de vraag krijgt u onmiddellijk het antwoord.

Hoe snoei ik druivelaars?

Deze uitgebreide informatie vindt u in de lijst 'Veelgestelde vragen' op deze website onder 'Ecologisch tuinieren'. Bij klikken op de vraag krijgt u onmiddellijk het antwoord.

Hoe snoei ik bessenstruiken?

Deze uitgebreide informatie vindt u in de lijst 'Veelgestelde vragen' op deze website onder 'Ecologisch tuinieren'. Bij klikken op de vraag krijgt u onmiddellijk het antwoord.

Hoe snoei ik rozen?

De **werkwijze** om rozen te snoeien is als volgt:

- Eerst **dood en ziek hout en beschadigde twijgen** wegsnoeien
- Van **kruisende twijgen** de minst goedgeplaatste weghalen. Ook de takken die **naar binnen** van de struik groeien volledig tot op de basis **weghalen**. Zo zorgt u voor licht en lucht tot het midden van de struik. De vorm van de struik moet intact blijven.
- **Botanische soorten** (hebben van nature een mooie overhangende groeivorm) **verjongen** door enkele van de oudste takken tot op ongeveer 10 cm weg te snoeien. Op die stomp zullen zich nieuwe takken ontwikkelen. Knip ieder jaar 1/5 van de oudste takken weg. Zo bekomt u na een jaar of vijf een vernieuwde struik (**zie fig. 1**).
- **Struikrozen (bvb. Theehybriden en Polyantha's)** heel sterk **insnoeien tot op drie à vijf duidelijke ogen**. Hoe dieper u de twijgen wegnipt, hoe later de rozenstruik zal bloeien. Bovenaan eindigen met een oog naar buiten gericht: zo krijgt u een rozenstruik met een open vorm (**zie fig. 2**).
- **Klimrozen** snoeien in functie van de beschikbare ruimte. Bij voldoende ruimte kunt u **vijf tot negen hoofdtakken** behouden (de oudste takken wegnippen op een stomp). Zijtwijgen wegnippen op drie à vijf duidelijke ogen.
- **In de zomer** bij de herbloeiende rozen **de uitgebloeide bloemen regelmatig wegnippen** (tot op een bladpaar waar stevige ogen zijn ontwikkeld) om vroege bottelvorming te voorkomen. Om in de winter rozenbottels te hebben, stopt u in september met het wegnippen van de uitgebloeide bloemen.

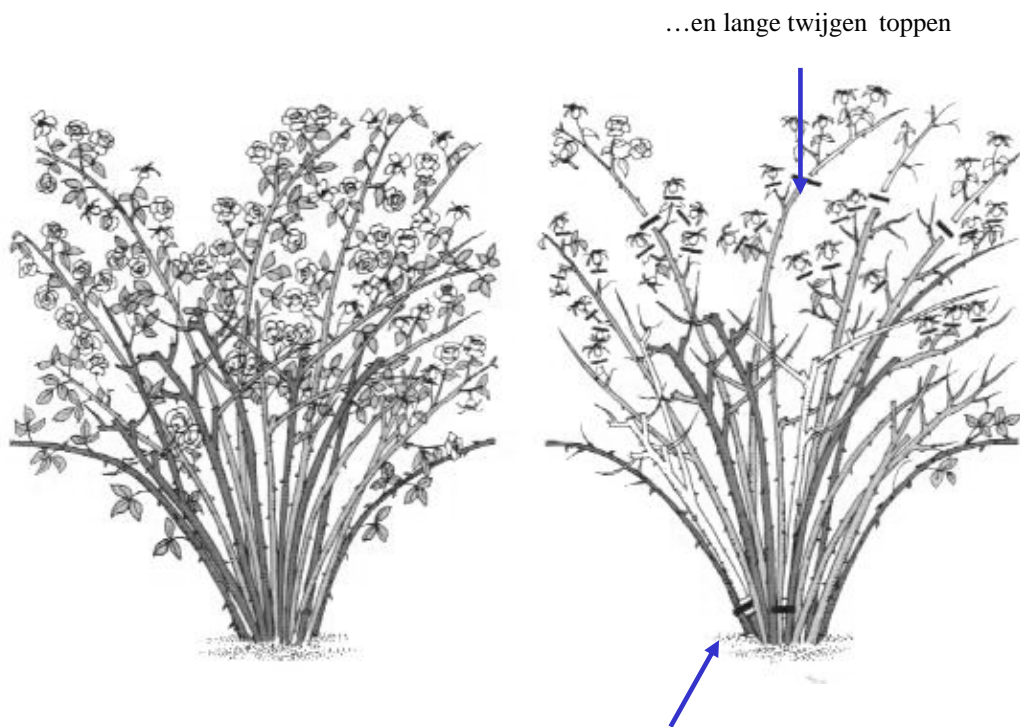

Fig. 1 Botanische rozen
In de winter: zoudig oudste takken geheel verwijderen...

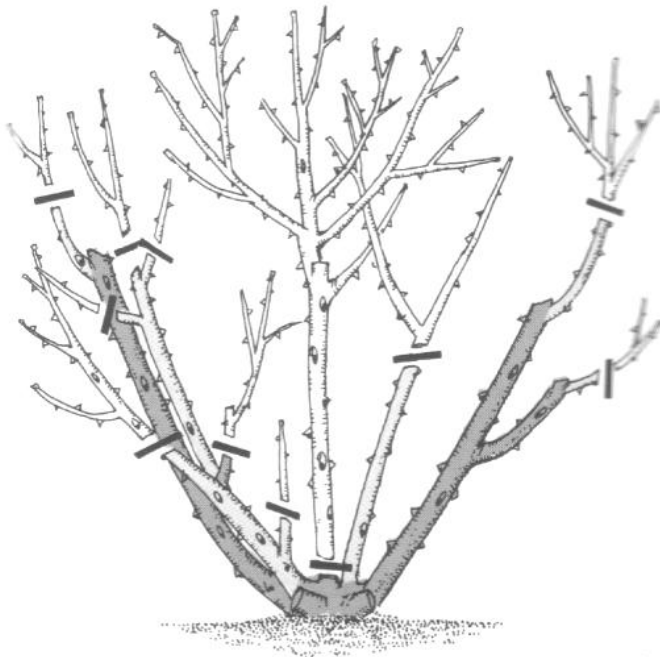

Fig. 2 Struikrozen
Begin maart de oudste takken verwijderen, twijgen inkorten (hoogte afhankelijk van de groeikracht); snoeien op een buitenoog.

Snoeien kan best **na de ergste winterkoude en vóór het zwellen van de knoppen.**

Eind februari tot half maart is het beste tijdstip voor de volgende groepen:

- **Doorbloeiende heesterrozen** of de moschata hybriden (R.Ballerina, R.Maiden's Blush, R.Penelope, R.Rush, R.Nevada, R.Stanwell Perpetual, enz.)
- **Theehybriden** (grootbloemige snijrozen) en **polyantha-hybriden** (trosrozen).
- **Botanische of wilde rozen** (R.hugonis, R.moyesii, R.rugosa, R.complicata)

Bij het begin van de zomervakantie komen de rozensoorten aan bod die eenmalig bloeien, zoals veel **oude cultivars van klim- en liaanrozen**. Deze rozengroep ontwikkelt zijn bloemen op het hout dat onmiddellijk gevormd wordt na de bloeiperiode. Als u deze rozen te laat na het bloeien snoeit, knipt u de komende bloemen eraf.

Leestips:

Voor wie meer wil weten over de basisprincipes van ecologisch tuinieren kan de gratis brochure 'Leve(n) de tuin' bestellen bij de Provincie Oost-Vlaanderen via www.levedetuin.be.

Ook met volgende standaardwerken kan u uw leeshonger stillen:

- **Coremans Geertje, Fiers Evelyne & Tijskens Greet - VELT** Stappen naar een ecologische tuin aanleg en beheer [Boek]. - Berchem : VELT, 2008.
- **Rigaux John - Van Cauteren Rosette** Ecologische siertuin [Boek]. - Berchem : VELT, 1992.

Informatiebronnen:

Om deze antwoorden op veelgestelde vragen samen te stellen werd onder andere gebruik gemaakt van volgende informatiebronnen:

[Online] // <http://aggie-horticulture.tamu.edu/extension/pruning/pruning.html>.

[Online] // www.comitejeanpain.be/kringlooptuin.

[Online] // www.houtwal.be.

[Online] // www.inbo.be Instituut voor natuur- en bosonderzoek. .

[Online] // www.natuurpunt.be.

[Online] // www.ovam.be.

[Online] // www.snoeigids.com + CD-rom.

// Snoeicursus heesters en bomen. - [sl] : Vereniging Voor Openbaar Groen, 2004.

[Online] // www.thiscomposter.be/images/pdfs/foto_OVAM_brochure_grasmaaisel.pdf.

[Online] // www.velt.be

[Online] // www.vlinderstichting.nl.

[Online] // www.vogelbescherming.be.

[Online] // www.wildaboutgardens.org/gardening.

[Online] // www.zonderisgezonder.be. -

Anoniem Begroeningsgids. - Tienen : Advanta, 2007.

Anoniem Boomgaard beheerder syllabus. - Hasselt : Nationale Boomgaarden Stichting, 1996.

Anoniem Cursus Gazon- en Graslandbeheer. - Brugge : Vereniging Voor Openbaar Groen, 2007.

Anoniem Cursus Plantenkennis. - Brugge : Vereniging Voor Openbaar Groen, 2006.

Anoniem cursus Vorming onkruidbeheer. - [sl] : Vereniging Voor Openbaar Groen. - Vol. 2003.

Anoniem De milieuvriendelijke siertuin [Boek]. - Zutphen : Roodbont, 2000.

Anoniem Ecologisch tuinieren [Boek]. - Berchem : VELT, 2002. - ISBN 90-800626-4-2.

Anoniem Handboek agrarisch natuurbeheer [Boek]. - [sl] : Landschapsbeheer Nederland, 1998.

Anoniem Harmonisch Park- en Groenbeheer Syllabus Erkend lesgever. - Brussel : Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Agentschap Natuur en Bos, 2002.

Anoniem Onkruid op verharding syllabus [Boek]. - Arnhem : IPC groene ruimte, 2000.

Anoniem Syllabus lesgever Ecologische siertuinen. - Berchem : VELT, 2007.

Anoniem Syllabus plantentuingids. - Meise : Vereniging Botanische Tuinen en Arboreta, 2000.

Anoniem Technisch vademecum grasland Harmonisch park- en groenbeheer. - Brussel : Agentschap Natuur en bos.

Anoniem Technisch vademecum water Harmonisch Park- en Groenbeheer. - Brussel : Agentschap voor Natuur en Bos, 2004.

Bax, I.H.W. & Schippers, W. Veldgids ontwikkeling van botanisch waardevol grasland. - Wageningen : Dienst landelijk gebied en informatie- en kenniscentrum Natuurbeheer, 1998.

Beardshaw Chris Hoe groeit mijn tuin [Boek]. - Arnhem : Terra Lannoo, 2008.

Bird, R. Pruning [Boek]. - [sl] : Southwater, 2007.

Boer & Schils Ecologisch groenbeheer in de praktijk [Boek]. - Arnhem : IPC Groene ruimte, 1993.

Boom, B.K. Flora der gekweekte kruidachtige gewassen [Boek]. - Wageningen : H.Veenman en zonen, 1975.

Boom, B.K. Nederlandse dendrologie [Boek]. - Wageningen : H.Veenman en zonen, 1982.

Carlier & De Winter Milieuvriendelijk tuinieren [Boek]. - Zutphen : Roodbont, 2004.

Coremans Geertje, Fiers Evelyne & Tijskens Greet - VELT Stappen naar een ecologische tuin aanleg en beheer [Boek]. - Berchem : VELT, 2008.

Dedeene & De Kinder Groente & fruit encyclopedie [Boek]. - Utrecht : Kosmos-Z&K, 2007.

Driessen J.W. Milieuvriendelijk tuinieren - Water in de tuin [Boek]. - Zutphen : Roodbont, 2006.

Garthoff, B. Natuur zien - inzien - ontzien [Boek]. - Amsterdam : Ploegsma, 1980.

Gigengack Ontwerpboek Natuurtuinen [Boek]. - Utrecht : Stichting uitgeverij KNNV, 1998.

Halleman A. Plantenziekten- Bescherming cultuurgewassen& openbaar groen [Boek]. - Lint : A. Halleman - Innocent, 1993.

Hansen & Stahl Perennials and their garden habitats [Boek].

Hermly M. , De Blust, G. & Slootmaeckers, M. Natuurbeheer [Boek]. - Leuven : Davidsfonds, 2004.

Hermly M. Schavuliege M. & Tijskens G. Groenbeheer een verhaal met toekomst [Boek]. - Berchem : VELT, 2005.

Klees, M Milieuvriendelijk tuinieren - Natuur in eigen tuin [Boek]. - Zutphen : Roodbont, 2004.

Koster, A. Plantenvademecum voor tuin, park en landschap [Boek]. - 's-Graveland : Fontaine Uitgevers, 2007.

Koster, A. Ecologisch groenbeheer [Boek]. - Haarlem : Schuyt & Co, 2001.

Lavelle Christine & Michael Wildlife Gardening [Boek]. - London : Hermes House, 2007.

Mchoy Peter Praktisch handboek snoeien [Boek]. - Utrecht : Veltman Uitgevers, 2003.

Mockler, M. Vogels rondom ons huis [Boek]. - Helmond : Helmond B.V., 1983.

Nieuman Wiert Natuurlijk in de tuin [Boek]. - Utrecht : Kosmos-Z&K, 1998.

Nijman J, Kruid en onkruid [Boek]. - Zutphen : Roodbont, 2005.

Nijman, J. Milieuvriendelijk tuinieren - Plant en plaag [Boek]. - Zutphen : Roodbont, 2003.

Oudolf & Kingsbury Planten voor morgen Ontwerpen met visie [Boek]. - Warnsveld : Terra-Lannoo, 2005.

Prat J.Y. - Retournard ABC van het snoeien [Boek]. - [sl] : Deltas, 1999.

Rigaux John - Van Cauterens Rosette Ecologische siertuin [Boek]. - Berchem : VELT, 1992.

Ruyten, F. De integrale beplantingsmethode, naar een dynamische benadering voor het ontwerpen van beplanting [Boek]. - Wageningen : Doctoraal proefschrift, 2006.

Ryrie Charlie Ongedierte natuurlijk bestrijden [Boek]. - [sl] : Deltas.

Schipper Pannekoek Tuinen 2 Materialen en ontwerpgegevens [Boek]. - Ede - Antwerpen : Zomer & Keuning, 1989.

Schipper Pannekoek Tuinen 3 Techniek van uitvoering en beheer [Boek]. - Ede - Antwerpen : Zomer & Keuning, 1989.

Schmitz, H. Houtwallen, heggen en singels [Boek]. - [sl] : Stichting landelijk overleg Natuur en Landschapsbeheer, 1993.

Society Royal Horticultural Terra snoeigids [Boek]. - [sl] : Terra, 2005.

Ten Horn J. Tuinbasics [Boek]. - Utrecht : Kosmos Z&K, 2001.

Van Bogaert, Jan Snoei syllabus. - Beveren.

Van Frankenhuyzen, A. Schadelijke en nuttige insecten en mijten in aardbei en houtig kleinfruit [Boek]. - s'-Gravenhage : Nederlandse fruittelers organisatie, 1996.

van Halder Inge, ten Hallers Liesbeth, Pavlicek Tim Vlinders in de tuin [Boek]. - Wageningen : KNNV en De Vlinderstichting, 2001.

Vanhoof, Jan Natuurrijke tuinen [Boek]. - [sl] : Lannoo, 2004.

Verlinden, Rob Het nieuwe tuinieren [Boek]. - [sl] : Tirion, 1999. - ISBN .

Voskuil, J. B(l)oeiende planten [Boek]. - [sl] : Fontaine uitgevers.

Weeda, E.J. Nederlandse oecologische flora vijf delen [Boek]. - Utrecht : KNNV Uitgeverij, 1985 - 1994.

Wullaert Johan De wilde tuin [Boek]. - [sl] : Schuyt & Co - Stichting Leefmilieu - Kredietbank A'pen.